

VADÁSZAT ÉS LELKIISMERET

KALMÁR ZOLTÁN

Szögezzük le mindjárt a legelején: Ortega kitűnő vadász, briliáns nyomkereső! *Elmélkedés a vadászatról* című értekezése (1942) a régi építész, vadász barát, Eduardo Yebes gróf vadászkönyvéhez, a férfiak által ősidők óta szívesen űzött vadászsport részletes elemzéséhez írott előszó, melyben a művelt olvasó megszólítottnak érezheti magát. A vadász-történetekért rajongó, de a vadász mesterséget nem gyakorló, „bárányszelíd” filozófus „*vaktában* puskavégre kapta”,⁷⁰¹ és a filozófiai reflexió számára zsákmányul is ejtette ezt a vonzó jelenséget. Egy filozófus, aki szívesen kalandozik a vadászat egzotikus világában, s emellett a tollforgatás mestere is, méltán tarthat igényt arra, hogy utóéletében se maradjon csak a filozófusok filozófusa.

A 20. században a vadászatról szólni azt jelenti, hogy megvilágítjuk egy olyan tevékenység problémáit, amelyet korunkban zavar, értetlenség és ellenérzés vesz körül. A vadászat bódultja, Yebes gróf, könyvében szinte újrateremti a vadászatot, „lelkesedéssel, már szinte misztikus elragadtatással beszél mindarról, ami a vadászatra vonatkozik: a mezőről, a vadász-kutyáról, puskáról, vadról. [...] ezek nem üres szavak, mivel a fegyelem és a szigorú tréning, a semmiképp sem lebecsülendő áldozatok és veszélyek, egy hegyek és völgyek között eltöltött negyedszázad megpróbáltatásainak lángja lobog bennük.”⁷⁰² Intellektuális kalandtúrája során az egzisztencializmus spanyol mestere Yebes grófnál nem kisebb lelkesedéssel ered a vadászat mélyén rejtőző erők, a vadászban munkáló mechanizmus, érzelmi-értelmi motívumok nyomába. A filozófus a vadásztevékenység mibenlétét, mélyértelmét fürkészi, a vadász létmód eredetiségét, sajátlagosságát próbálja felmutatni. A vadászat színét és visszáját értelmező esszében a vadászat mint *életprobléma* tűnik fel a sorok között, a vadászatot Ortega az egzisztenciális lét legmélyéből építi fel, s a munka kényszerével szemben az élet valódi élésének élményével azonosítja.

A vadászsport – ez az eredetét tekintve az idő végtelenségének homályába vesző tevékenység, amely minden történeti korban egyfajta privilégium – lelkesítő foglalatosságot, élvezetforrást, boldogságot kínáló elhivatottságot jelent a kivételezettek számára. Élvezetes téboly, mondhatnánk: szórakozás. Ortega azonban vitatja azt a modern nyugati világban kialakult szemléletet, amely a vadászatra komolytalan időtöltésként tekint. A spanyol filozófus ezt

⁷⁰¹ José Ortega y Gasset: *Elmélkedés a vadászatról*. Budapest: Európa, 2000., 5-6. (Kiemelés tőlem: K. Z.)

⁷⁰² José Ortega y Gasset: Id. mű 6.

a tevékenységet az ember vonatkozásában *kikapcsolódásként* értelmezi. „Mert ki-kapcsolódn (di-vertirse) annyi, mint ideiglenesen megszabadulni attól, amik lenni szoktunk, ilyenkor tényleges személyiségünket bizonyos ideig egy másik, önkényesnek tűnő figurára cseréljük fel, megkíséreljük, hogy egy pillanatra a mi világunkból átkerüljünk egy másikba, mely nem a miénk.”⁷⁰³ A *kikapcsolódás* Ortega felfogásában – s ebben a Kr. e. 2. században élt történetíró, Polübiosz értelmezését követi – éppen a mindennapi szórakozásfogalmunk ellentéte: nem léhaságot, nem az emberi élet peremjelenségét vagy illusztratív elemét jelenti, hanem megszállottságot, teljes odaadást, kockázatvállalást, küzdelmet, erőfeszítést feltételező viselkedésmódot. „A *kikapcsolódás* ily módon elveszíti passzív jellegét, [...] s átlényegül legmagasabb rendű tevékenységgé. Ugyanis a legaktívabb dolog, amit az ember egyáltalában megtehet, nem az, hogy egyszerűen csinál valamit, hanem az, hogy valaminek *szenteli magát*.”⁷⁰⁴ A vadász ebben a megközelítésben egyfajta szakralitás hordozója, és mint ilyen, tiszteletet érdemel.

Az ember, aki egyébként rendkívül masszív, nehezen faragható létező, a legtöbbször csak vért izzadva alakítható személyiség, a vadászat révén kiszakad a mindennapokból, az intellektuális, antropológiai értelmű kultúra ékkövei közül, hosszabb időre maga mögött hagyja a kultúra biztonságot nyújtó terepét, és a *Világba* vonul vissza a kultúra zajától. A civilizációs folyamat során a velünk született ösztöneink elsorvadása révén özikealkatúvá, kockázatkerülővé vált kultúrlény most felülemelkedik a dilemmákkal, vívódásokkal terhelt civilizációs atmoszférán, kibújik a kultúra által rákényszerített szerepözönből, megszabadul a józan ész nehezékeitől, és visszatér a közvetlenség világába. A versengés, a rivalizálás kulturális kontextusából átlép a versengés, az óvatosság merőben más jellegű, biológiai szövedékei közé, ahol egészen mások az együttélési stratégiák és az irányfénnyek. Ideiglenesen áthelyeződik egy korától idegen, az emberi és nem emberi határán lebegő természeti létformába, az emberi ész számára átláthatatlanul összefüggő, bonyolult egységbe, ahol ugyanolyan otthonosan mozog, mint ott, ahonnan érkezett.

A civilizációs minták közül való kiszakadás a kulturális önazonosságának felfüggesztését, a civilizációs elvárások, a társadalmi normák feloldódását, eltűnését jelenti. Bekövetkezik egy erőteljes elmozdulás a reflextevékenységek irányába, a tanult magatartásminták helyére az ösztönök, az elemi erők, az elementáris energiák lépnek. A vadász tehát mintegy eltávolítja magától kultúrlény mivoltát, a természet békés-zord világában a másodlagos vadság,

⁷⁰³ José Ortega y Gasset: Id. mű 7.

⁷⁰⁴ José Ortega y Gasset: Id. mű 8. Ortega hosszabb részt idéz Polübiosz (Kr. e. 205-123) munkájából, melynek egyik gondolata különösen fontos számára: „[...] Scipio, aki *a vadászatnak szentelte magát*, nagyobb hírnévre tett szert, mint a többiek, bármiféle ehhez hasonló, kockázatos vállalkozással [...]”. Id. mű 29.

a fészületlenség állapotába kerül, és a kultúrlénytől eltérő, zárt rendszerű magatartási mintázatot ölt magára, létezésében meghatározó módon a zoológiai szempontok érvényesülnek, környezetére elsődlegesen természetes spontaneitással reagál. A csúcsragadozóvá előlépett embert nem az ördög szállta meg, ne tulajdonítsunk neki antiszociális személyiségzavart, ám bizonyos értelemben mégis dehumanizációról beszélhetünk, hiszen reakcióit főként testének biológiája határozza meg. A vadász és a vad létmódja között alig észlelhető határvonal, a lényegi különbségek cseppfolyóssá válnak, a sportvadász életét a természettel, annak minden belső finomságával való tényleges *összeolvadás* határozza meg. A gróf által szenvedélyesen, rituális átéléssel űzött, bátorságot, fáradságtűrést, kitartást igénylő sportvadászat így leginkább az antikvitás dionüszoszi játékaire emlékeztethet bennünket, ahol felszabadul mindaz, ami az emberben természeti, elementáris: „az orgiasztikus, dionüszoszi elem ott hullámszik és fortyog minden vadászat legmélyén”.⁷⁰⁵

Ortega értelmezésében tehát a vadász, az állatszívűvé vált ember viselkedésének legfontosabb mozzanatai az ösztönökhöz, a biológiai mintázatokhoz kötődnek, s tudjuk, az ösztön nagy úr az állatvilágban. Ugyanakkor ebben az erkölcsi normáktól, alapelvektől határozottan elkülönült ösztönszerű tevékenységben *olajozottan* működik valamiféle *belső* fékrendszer. „A vadászat egész morált foglal magában, mégpedig annak *legmintaszerűbb* formájában. A vadász ugyanis, aki magáévá teszi a sportszerű morált, a legnagyobb magányában teljesíti annak parancsolatait; nincs más tanúja, közönsége, csak a hegycsúcsok, az elmosódó felhők, komor tekintetű tölgyek, reszkető ciprusok és a kóbor vad. [...] a vadászatra mindig is úgy tekintettek, mint magasrendű pedagógiára, mint az egyik *legalkalmasabb jellemformáló módszerre*.”⁷⁰⁶ A vadász aszerint él, ahogyan biológiailag kívánatos. Az ember másodlagos vadsága azonban nem jelenti egyúttal barbárságát is, a jogi, etikai, morális elvárásoktól körülbátázott kultúrából való kikapcsolódás nem vezet feltétlenül torzuláshoz, deformációhoz. A vadászat valóban nem látványsport, nincsenek nézők, s a természet terében és idejében a normák, szabályok béklyójától megszabadulva a vadásztól senki nem várja el a szoborjellem megformálását. A vadászban, aki boldog a létezésétől és lelke legmélyéig szabad, mégis megszületik valami, amit jobb kifejezés híján lelkiismereti életmódnak vagy viselkedésformának nevezhetünk.

De beszélhetünk-e egyáltalán a kultúrából száműzetésbe vonult vadászember kapcsán lelkiismeretről, amikor ennek megléte még a kultúrák várfalain belül is kétséges. A klasszikus arab nyelvből például maga a lelkiismeret

⁷⁰⁵ José Ortega y Gasset: Id. mű 70.

⁷⁰⁶ José Ortega y Gasset: Id. mű 21., 23. (Kiemelés tőlem: K. Z.)

kifejezés is hiányzik. Az isteni akarat kizárólagosságát valló muszlim világban teljességgel ismeretlen a lelkiismeretnek a mi kultúránkban is mindig csak hiányosan körülírható, korántsem éles peremű fogalma. A Próféta követőinek azok a horgonyok, támpontok, amelyek mentén az emberi élet szerveződik, egyértelműen kijelöltek, az erkölcsi alapelveket, normákat nem az egyénnek magának kell kiválasztania önmaga számára.

Mindazonáltal Ortega határozott kontúrokkal rajzolja meg esszéjében a sportvadász lelkiismereti sziluettjét, meggyőződéssel állítja, hogy a lelkiismeret kérdése a maga örök bonyolultságában végigkíséri a vadász életét. A vadászat ösztönös, zsigeri késztetéseken alapuló, mégis kifinomult tevékenység, amely azon alapul, hogy a vadász versenyhelyzetet teremt. Egerút nélkül, a menekülési esély, az eltűnés lehetőségének felkínálása nélkül ugyanis nincs vadászat. A zsákmányra irányuló figyelem és egerútadás a leendő zsákmány megtisztelése, felmagasztalása, erejének elismerése. A vadászat nem végletes féktelenség, lényegi mozzanata éppen a lelkiismeretes versengés. A szabad akarattal rendelkező, a saját életét önmaga által irányított lény „pontosan abban a mértékben, ahogyan a fegyverek egyre inkább hatékonyá váltak, [...] *korlátokat szabott magának* a vaddal szemben, hagyott neki is *játékteretet*, hogy ne tegye túlságosan egyenlőtlenne vadász és zsákmánya viszonyát, hiszen ha e viszony bizonyos határait áthágja, akkor a vadászat lényegi mivoltát semmisíti meg, és pusztá mészárlássá, irtóhadjárattá változtatja azt. [...] Ahelyett, hogy megtenné mindazt, melynek megtételére képes, az ember gátat szab határtalan képességeinek, és utánozni kezdi a természetet, vagyis szabad elhatározásából visszahátrál, *visszalép a természeti létbe.*”⁷⁰⁷

A vadász mesterség maga a vadász által választott korláton belül bontakozik ki, alapját a türelem, az alázat és az önuralom képezi. A vadászember önként korlátozza önmagát, belső önfegyelmezése, önmérséklése mögött azonban személyes motivációkkal meg nem támogatott, ösztönös késztetések, *intuitív* döntések húzódnak meg. A vadászat során ugyanis az ész szerepe – a technikai előfeltételek biztosításán túl – mindössze önnön visszametszésének vállalása, tehát éppen az, hogy „megfékezi magát, vagyis gátat szab önnön beavatkozásának”.⁷⁰⁸ Mindez könnyen belátható, ha egy pillantást vetünk az állatvilág gazdag tárházára, ahol a vadászat a zoológiai hierarchia teljes vertikumában – ráadásul mindig egymáshoz viszonylag közeli, de nem azonos szinteken – szüntelenül, ugyanolyan belső tüzrel zajlik. A vadászat tehát alapvetően *zoológiai* jelenség, „két ösztönrendszer párviadala, összecsapása”,⁷⁰⁹ a vadászóé és a védekezőé. S mivel vadászat közben az egerút-

⁷⁰⁷ José Ortega y Gasset: Id. mű 34., 41. (Kiemelés tőlem: K. Z.)

⁷⁰⁸ José Ortega y Gasset: Id. mű 35.

⁷⁰⁹ José Ortega y Gasset: Id. mű 42.

adás gyakorlata az állatvilágban is általánosan megfigyelhető, a vadász vonatkozásában az önkorlátozás nem írható a szocializáció, a tanulás számlájára, bizonyosan velünk született tulajdonsága.

Ha a vadász vagy a kiszemelt préda magatartása, szándéka jelentősen különbözik is egymástól, a vadászat lényege az eredendő vitális egyenlőt-lenség, zoológiai távolság ellenére a *közel hasonló* esélyek megmérkőzése. A vadászat azonban mindig *aszimmetrikus* agresszió, amelyben „az egyik állat mindig arra törekszik, hogy elejtse a zsákmányt, a másik viszont arra, hogy ne ejtsék el”, így a bikaviadalokat vagy a gladiátorok cirkuszi vadállat-játékait éppen a bennük megnyilvánuló folyamatos, *kölcsönös* küzdelem révén nem sorolhatjuk ide.⁷¹⁰

A vadászat lényegéből adódóan sokféleképpen művelhető. Az élelem-szerző és a kedvtelésből művelt vadászat tulajdonképpen nem különbözik egymástól, miként a vadászati technikák, stílusok vagy a vadászfegyverek hatékonyabbá válása sem hoz változást a vadászat lényegében. A vadászaton *belül* csak cél és eszköz vonatkozásában alkot ellenpólust a sportvadászat és a létfenntartást, a fennmaradást elősegítő vadászat. „A hasznossági alapon úzított vadászatban a vadász valódi célja, amire törekszik, s amit értékkel: az állat halála. Minden egyéb, amit ezt megelőzően tesz, eszköz csupán, hogy ezt a célt elérje, amely nem más, mint az ő formális szándéka. [...] A sport-embert nem a zsákmány halála érdekli, nem ez a szándéka. Őt éppenséggel azok a dolgok érdeklik, amiket ezt megelőzően kellett tennie a siker érdekében: vagyis a vadászat. Ezzel tényleges céllá válik az, ami korábban eszköz volt csupán. A halál lényegbevágó, mivel enélkül nincs hiteles vadá-szat; az állat megölése annak természetes végét, végcélját jelenti: a vadászat végcélját, annak lényegazonosságában, *nem* pedig a vadászét.”⁷¹¹

⁷¹⁰ José Ortega y Gasset: Id. mű 36-37. Kétségtelen, előfordulnak a vadász számára végzetesnek bizonyuló vadűzések is. Ekkor beszélünk vadászbalesetről, vadászati műhibáról, ami, kiváltságosokról lévén szó, olykor történelmi ficamot is jelenthet: „Bethlen Miklós, a szemtanú, leírja [1708!] Zrínyi Miklós halálát [1664]. Hát az úgy volt – fohászodik –, hogy elmenénk vadászni... S néhány »keresetlen sorban«, mint ma az újságírók mondanák, leírja a legtragikusabb magyar vadászatok egyikét: mint fordult vissza a vadászat végén ez a nagy ember egy Paka nevű hajtója biztatására, mint indult el, megkeresni egy megsebzett vadkan nyomát, s rövid idő múltán ezt a hőst, nagy katonát, kitűnő vadászt mint öklelte fel halálosan a megsebzett vadkan... Ez a történelem? Nem, ez az örök műhiba a történelemben. Nemcsak történelem van. Vadkan is van egy Zrínyi mellett, baleset is van.” In: Márai Sándor: *Napló* 1943-1944. [1943] Budapest: Akadémiai/Helikon, é.n., 99-100. A vadásztragédiák krónikájában önálló fejezetet érdemelnének a vadászbalesetnek álcázott, valójában gondosan kitervelt merényletek, melyek nyomán legendáriumok sokasága született.

⁷¹¹ José Ortega y Gasset: Id. mű 94-95.

Norbert Elias remek esszéjében⁷¹² meggyőzően rajzolja fel annak az emberi indulatszabályozási folyamatnak az ívét, amely során az ember eltávolítja magától önnön archaikus agresszivitását, az ősi késztetések civilizálódnak, a nyers erő helyébe a kifinomult szellemesség lép. A vadásztevékenységet, a vadászterőszakot azonban lényegéből adódóan nem jellemezheti olyan civilizálódási, pacifikálódási változás, mint a katonák, a hóhérok vagy a párbajhősök világát, a vadász vonatkozásában nem mutathatjuk ki az erőszak fékeződésének, az agresszió mérséklődésének folyamatát. A vadászat továbbra is az ösztön és a vér szimfóniája, feszültségteljes, vibráló élet-halál harc, melynek záró aktusa legtöbbször valóságos *állati* halált okoz. Az élet kioltása igazi drámai helyzetet idéz elő, amit csak fokoz a kiontott vér, a préda testén megjelenő *vérfolt* velőtrázó látványa. Ilyenkor egy pillanatra a döbbenet csendje üli meg a szemlélőt, szinte mi, olvasók is érezzük a mélységet e csendnek. A vadászat színpadán csak ekkor, a véres jelenetet követően, a kioltott életet jelképező vérfolt szemügyre vétele után gördül le a függöny.

Minden kultúra tilalommal tekint az élet elvételére. A vadász szégyenpadra ültetésekor fejére olvassuk az Ószövetség konkrét, jogi értelmű „Ne ölj!” parancsolatát. Korunkban, amikor arra törekszünk, hogy erkölcsi rendszerünket az állatvilág irányába is kiszélesítsük, a „Ne ölj!” tilalomfa mellé már az „Állatot se ölj!” tilalomfát is elültettük. Az angolszász országokban már stabil alapokkal rendelkezik az állatvédelem, közismert kifejezésnek számít az *animal rights* (állati jogok) vagy az *animal welfare* (állati jólét), elismerést vívtak ki maguknak az állatvédők és állatjogi mozgalmak,⁷¹³ a vadászember nem kerülheti meg a szembesülést ezzel a teherterheléssel. S a vérbeli vadász ezt meg is éli, halált hozó tevékenységét minden korban bűnösségérzet lengi át, valamiféle belső vívódáson, traumán esik át emiatt. „A jó vadászhoz hozzátartozik a nyugtalan lelkiismeret a halállal kapcsolatban, amit éppen ő hoz a pompás állatra.”⁷¹⁴ Arra a kérdésre, hogy ez miért van így, nincsenek világos magyarázataink, ezen a ponton súlyos dilemmák tornyosulnak a látóhatárunkon. Jóllehet számos nagy ívű gondolati kísérlet született már egzisztenciális alapmotívumaink megragadására, ezekről pusztán fátyolos tudással rendelkezőnk. Pontosabban: mégsem igazán értjük mindazt, amit tudunk. A kultúra függőnye mögött olyan problémák lappanganak, mint az ember és az állat egymáshoz való viszonyának

⁷¹² Norbert Elias: *Über den Prozess der Zivilisation* I-II., Frankfurt am Main: Suhrkamp, 1982.

⁷¹³ „Minden tudományt megelőzően és minden tudományon túl az emberiség úgy tekint magára, mint olyasvalakire, aki az állatvilágból emelkedett ki, de nem bizonyos abban, hogy teljes egészében meghaladta-e azt. Az állat továbbra is túlságosan közel áll hozzánk ahhoz, hogy ne érezzünk vele valamilyen rejtélyes közösséget.” In: José Ortega y Gasset: Id. mű 83.

⁷¹⁴ José Ortega y Gasset: Id. mű 82.

tisztázatlansága; a halál jelenségének, a – természetes módon vagy mások beavatkozása révén bekövetkező – halál titkának minden értelmezési erőfeszítésünk ellenére megmaradó megfejthetlensége. Ugyancsak sok évszázados viták folynak a háborúk jogosságáról, miközben magát a háború lényegét érintetlenül hagyjuk. Nem árt emlékeztetnünk rá, hogy a pusztító háborúk a különböző *kultúrák* szerves jelenségei, civilizált történelmünk állandó kísérői, s a háborúk fókuszpontját mindmáig az emberek elpusztítása jelenti. Amikor elakad a lélegzet, az embert cserbenhagyják a szavak, ám az élet összeroppanthatóságánál nem kevésbé átláthatatlan számunkra az a kérdés sem, hogy mennyire vagyunk urai saját életünknek.

A végső okok megfoghatatlanságán túl mégis úgy tűnik, hogy a létezés világa örökös küzdőtér, a létezés alapmotívuma az, hogy az egyik létező megpróbál a másik fölé kerekedni, arra törekszik, hogy a másikat uralma alá hajtsa. Az élőlényeknek az a birtoklási beállítódása, uralmi sóvárgása, amit a jeles francia gondolkodó, Pierre Bourdieu a *libido dominandi*⁷¹⁵ fogalmával ragadott meg, a vadászat esetében – akár a vadászszákmány élve elfogásáról, akár elejtéséről van szó – az *élet* birtoklására irányul. E tevékenység lényegéből adódóan a vadász nem érheti be kevesebbrel, csak ezáltal érezheti a vadászatot beteljesülésnek. A vadászat tehát éppen valóságos drámája által az, ami. „Ha a sportvadász elejti a vadat, nem azért teszi, hogy végezen vele, nem válik gyilkossá; hanem az állat halála birtoklásának, megszerzésének legtermészetesebb formája.”⁷¹⁶ A vadászat sikerességének, a szákmányállat valóságos *legyőzésének*, teljes birtokba vételének, melyben nem vitathatjuk a szerencse szerepét sem, a trófea a szimbóluma. A vadászszenvedély a pompás trófeák gyűjtésében is megmutatkozik, a vadászban ott munkál egy örökös kielégületlenség, a trófeagyűjtés kényszere. Ez a soha ki nem elégíthető vágy, a trófea iránti hajsza mennyiségi szenvedélye az, ami a vadászt egyre továbbhajtja, továbbbúzi, s így a vadászat soha nem ér véget, mindig újrakezdődik.

Láthattuk, annak ellenére, hogy definíciókban nem szűkölködünk, komoly próbatételre vállalkozik az, aki a vadász lényegi jellemzőinek eredetét nyomába. Yebes gróf magyar kortársa, Széchenyi Zsigmond gróf (1898-1967), a neves vadászíró 1907-től, kilencéves korától egészen élete végéig vadásznaplót vezetett. A vadászatot ez a legendás vadász, spanyol vadásztársával egybehangzóan, „vadűzsként és erdőzúgásként, de több erdőzúgásként” határozta meg, ám ő maga is elbizonytalanodott akkor, amikor emlékei között kutatva a vadász mibenlétét akarta értelmezni: „Hogy mióta vadászom, ezt még csak ki tudom deríteni a naplóból. Hogy azonban mióta vagyok vadász, ez már nehezebb kérdés.”

⁷¹⁵ Pierre Bourdieu: *Férfiuralom*. Budapest: Napvilág, 2000.

⁷¹⁶ José Ortega y Gasset: Id. mű 38.

A vadász fogalma, éppen nehezen megragadhatósága által, könnyen átcsúszik a harcos, a katona vagy éppen a természetkedvelő fotós fogalmába. Azonban sem a földműves-állattenyésztő, sem a katona, sem a botanikus, sem a turista nem képes a természeti létmód közvetlen megélésére, hiszen útra kelésekor ösztöneit továbbra is szögre akasztva hagyja, és tipikus kultúrlényként érkezik a számára külsőként megnyilvánuló, humanizált területként létező természetbe.⁷¹⁷ Ortega határozottan elkülöníti a készletek és a tiltakozás fájdalmas zűrzavarából született és látszólag hasonló türelemmel, tűrőképességgel úzótt álszent, vasárnapi vadászatot – amelyben nincs vadászat, csak olyan tündérajátékot játszanak a szereplők, amelyben úgy tesznek, mintha volna – a tulajdonképpeni vadásztól. Éppúgy nem tekint a vadászatnak az erőfeszítést nélkülöző, inkább a mérsárlással rokonítható, „puszta célba lövésként” gyakorolt vadelejtést, miként az inkább a természetjárás tárgykörébe sorolható, nyakba akasztott kép- vagy hangrögzítő eszközökkel történő zsákmányszerzést. „A fényképezőgéppel való vadászat modorosság, nem pedig kifinomultság; olyan etikai mandarinizmus, ami semmivel sem kevésbé sajnálatra méltó, mint az értelmiségiek sokféle más mandarinizmusa.”⁷¹⁸ A kocavadászok ezen népes táborát a mesterkélttség és az infantilizmus jellemzi, ami jól megmutatkozik akkor, ha állatképekből vagy állathangokból összeálló trófeagyűjteményeiket szemléljük, kép- vagy hangvadászkalandjaikat hallgatjuk. A lencse- vagy mikrofonvégre kapott vadak esetében az élet helyett csupán az élet *nyomának* feszültségmentes, vizuális vagy akusztikus *látszatabirtoklása* történik. Aki nem képes megölni az állatot, vagy nem szenved meg az állat életéért, abban nem dolgozik valóóságos vadászszenvedély. Amikor a kultúrlény nyakába veszi fényképezőgépét, kameráját vagy magnetofonját, parabola-hangtükrét, s a vadak nyomába ered, nem árt óvatosnak lennie, nehogy a sors ugyanarra a vadászmezőre vezérelje, ahol akkor éppen egy sportvadász tevékenykedik. Ebben az esetben már csak a vadász lelkiismeretére hagyatkozhat.

⁷¹⁷ José Ortega y Gasset: Id. mű 123-127.

⁷¹⁸ José Ortega y Gasset: Id. mű 33., 89-92.